

20 czerwca – Światowy Dzień Uchodźcy

Wybrane dane statystyczne Międzynarodowy Rok Uchodźców na znaczkach pocztowych

Przedstawiamy ilustrowaną znaczkami pocztowymi okolicznościową publikację poświęconą uchodźcom na świecie. Jest to kolejna publikacja o takim charakterze – w połowie 2021 r. wydaliśmy w 3 częściach opracowanie o spisach powszechnych na znaczkach pocztowych, w październiku pojawiła się publikacja z okazji Europejskiego Dnia Statystyki, a w grudniu z okazji Bożego Narodzenia zostały pokazane znaczki bożonarodzeniowe ilustrując dane o strukturze wyznaniowej wybranych państw.

Struktura niniejszego opracowania różni się od wyżej wymienionych – po przedstawieniu przyczyn pojawiania się uchodźców oraz prawa międzynarodowego na ten temat zostaną przytoczone główne statystyki w skali świata, następnie pokażemy w zwartym bloku jako ilustrację graficzną znaczki wydane w kilkunastu państwach z okazji Światowego Roku Uchodźców, a w ostatniej części podstawowe dane o napływie uchodźców z Ukrainy do Polski i do Wrocławia.

I. Uchodźcy i działania ONZ, podstawowe dane

Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców (UNHCR) działa od 1 stycznia 1951 r. Powołano je dla pomocy 1,2 mln uchodźcom w powrocie do ich krajów. Falę tę wywołała II wojna światowa, zdecydowana większość uchodźców znajdowała się w Europie i sądzono, że 3 lata wystarczy, aby rozwiązać ten problem. Zadanie okazało się zdecydowanie trudniejsze, gdyż nie tylko zimnowojenny podział świata utrudniał bezpieczny powrót do krajów ojczystych, ale też pojawiały się kolejne konflikty regionalne. Ucieczka z kraju w obliczu zagrożenia wolności, zdrowia i życia towarzyszyła wielu konfliktom w połowie ub. wieku, takim jak: wojna domowa w Grecji (1946-1949), wojny izraelsko-arabskie (1948, 1956 – jeszcze przed powstaniem UNHCR powołano specjalną **agencję UNRWA**), powstanie ChRL (m.in. 2 mln osób uciekło na Tajwan), wojna koreańska (1950-1953), powstanie węgierskie (1956), rewolucja kubańska (1959), zajęcie Tybetu przez Chiny (1959) – każdy z tych ostatnich 4 konfliktów skutkowało ucieczką ponad miliona osób. W rezultacie problem się powiększał, a elementem uwrażliwienia opinii publicznej było ogłoszenie przez ONZ roku 1959/1960 jako Światowego Roku Uchodźców.

Kolejnymi źródłami fal uchodźców były wojny narodowowyzwoleńcze w Afryce i południowo-wschodniej Azji, wojny indochińskie oraz wojny domowe, etniczne i religijne głównie w Afryce; m.in. Sudan opuściło 4 mln mieszkańców (1984), Liberię 1,8 mln (1990), d. Jugosławię 4,0 mln (1992), Rwandę i Burundi 2,6 mln (1994), a Angolę 2,5 mln osób (1975-1995). Pomimo wycofania się ZSRR z Afganistanu (1989) i zakończenia zimnej wojny liczba uchodźców z Afganistanu wynosiła w 1995 r. 3,2 mln osób. Istniało wiele mniejszych konfliktów zbrojnych (domowych i międzynarodowych) oraz zorganizowanych dotkliwych represji politycznych wobec różnych grup społecznych i w efekcie w 1995 r. liczbę uchodźców szacowano na 50 mln, z czego 27,4 mln z nich korzystało z pomocy i ochrony międzynarodowej. Zajmuje się nimi UNHCR. Część osób powraca do swych krajów, ale liczba nowych uchodźców w ostatnim ćwierćwieczu dochodziła do 15 mln rocznie. Po 2010 r. głównymi państwami skąd pochodzili uchodźcy były: Afganistan, Irak, Syria, Sudan, Sudan Południowy, Etiopia, Somalia, Erytrea, Jemen, Mjanma (Birma), Demokratyczna Republika Konga, Nigeria i Wenezuela. W 2022 r. zdecydowanie największa grupa uchodźców pochodzi z Ukrainy.

Działania UNHCR skoncentrowane są na uchodźcach zewnętrznych, ale monitorowana jest także sytuacja osób zmuszonych do opuszczenia swoich miejsc zamieszkania, bez opuszczania kraju. Stanowią one większość wykazywaną w statystykach.

Tablica 1. Liczba uchodźców i osób przesiedlonych wewnątrz na świecie w mln

Wyszczególnienie	12.2012	12.2016	12.2020	12.2021	05.2022
Ogółem	42,7	65,4	82,3	89,3	101,1
Uchodźcy wg mandatu UNHCR	10,5	17,2	20,6	21,3	.
Uchodźcy wg mandatu UNWRA	4,9	5,3	5,7	5,8	.
Osoby ubiegające się o azyl	0,9	2,7	4,1	4,6	.
Wenezuelczycy wysiedleni za granicę	-	-	3,9	4,4	.
Osoby wewnątrz przesiedlone	26,4	40,2	48,0	53,2	.

Kogo uważa się za uchodźcę?

Konwencja dotycząca statusu uchodźców została przyjęta w Genewie 28 lipca 1951 r., a następnie zmieniona protokołem nowojorskim z 1967 r. W art. 1 definiowany jest termin „uchodźca”. To osoba, która „na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa, albo która nie ma żadnego obywatelstwa i znajdując się na skutek podobnych zdarzeń, poza państwem swojego dawnego stałego zamieszkania nie może lub nie chce z powodu tych obaw powrócić do tego państwa”.

Czynnikiem decydującym jest więc obawa prześladowania ze względu na rasę, narodowość, religię, przekonania polityczne i przynależność do określonej grupy społecznej. Nie można nadać osobom statusu uchodźcy, gdy:

- podlegają wyłączeniom na mocy Konwencji Genewskiej, np. za zbrodnie przeciw pokojowi lub ludzkości, poważne przestępstwa niepolityczne lub gdy stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa,
- przybywają z bezpiecznego kraju,
- status uchodźcy został już im nadany,
- przybywają z bezpiecznego kraju trzeciego, który im zapewnia dostęp do postępowania o nadania statusu uchodźcy.

W świetle powyższego powszechną normą jest tworzenie obozów dla uchodźców pod patronatem UNHCR w krajach sąsiednich, które zapewniają ochronę wolności, bezpieczeństwa, zdrowia i życia uchodźcom. Tym samym najwięcej uchodźców przebywa (przebywało) w przypadku:

- Afganistanu – w Iranie i Pakistanie,
- Rwandy – w Zairze (Demokratycznej Republice Konga) i Ugandzie,
- Izraela (Palestyńczycy) – w Libanie i Jordanii,
- Iraku – w Turcji i Jordanii,
- Syrii – w Turcji i Libanie,
- Ukrainy – w Polsce.

Na terenie niektórych z tych państw obozy dla uchodźców funkcjonują nieprzerwanie od połowy XX w. Jeśli uchodźcy szukają ochrony w krajach odległych pojawia się problem utrzymania statusu uchodźcy, gdyż przybywają z bezpiecznego kraju lub mają już ten status nadany. Wtedy traktowani są jako migranci ekonomiczni, a w tym przypadku nie podlegają ochronie prawnej i mogą nie uzyskać prawa pobytu.

Polityka migracyjna UE

Według danych Eurostatu w dniu 1 stycznia 2020 r. Unia Europejska (27 państw) liczyła 447,3 mln mieszkańców, w tym:

- 23,0 mln stanowili obywatele państw spoza UE (5,1%),
- 37,0 mln osób miało miejsce urodzenia poza UE (8,3%).

Przytoczony odsetek (8,3%) jest stosunkowo niski na tle innych państw o wysokich dochodach, w których przekracza 15%. Dotyczy to: Singapuru (43,1%), Australii (30,1%), Nowej Zelandii, Szwajcarii, Kanady, Islandii, Norwegii i USA.

Tytułem uzyskania oficjalnego prawa pobytu na terenie UE było: łączenie rodzin (39%), praca (17%), azyl polityczny (9%), edukacja (3%) i inne (32%). Tym samym tylko co 11. migrant spoza UE miał nadany na terenie Unii status uchodźcy (przyznany azyl polityczny). Najważniejszą przyczyną legalizacji pobytu w UE jest więc łączenie rodzin, a na drugim miejscu praca. Wspólne przepisy imigracyjne i wizowe w UE są stosowane do następujących kategorii osób przeprowadzających się do UE na czas dłuższy niż 90 dni:

- wysoko wykwalifikowani pracownicy,
- pracownicy delegowani wewnątrz przedsiębiorstwa,
- pracownicy sezonowi,
- naukowcy,
- uczniowie i studenci,
- stażyści i wolontariusze.

Przytoczone dane wskazują, że Unia nie jest głównym kierunkiem dla uchodźców, gdyż zamieszkiwało w niej jedynie ok. 10% uchodźców świata (2,7 mln). Odsetek ten wzrósł w 2022 r. po agresji Rosji na Ukrainę.

Należy zauważyć, że znaczna część uchodźców nie składa wniosków o azyl polityczny i nie przebywa w specjalnych obozach. Dotyczy to przede wszystkim Ukraińców w Polsce i w innych krajach sąsiednich. Dotyczy to także pozostałych państw, jeśli prawo pobytu zostało uzyskane z innego tytułu (łączenie rodzin, praca, edukacja). Po drugie, odsetek uchodźców w stosunku do całej populacji Unii był do 2021 r. stosunkowo niewielki (0,6%).

Kraje pochodzenia i kraje przyjmujące uchodźców

Olbrzymim wyzwaniem ekonomicznym dla wielu krajów sąsiednich jest przyjmowanie uchodźców, niezależnie od wsparcia finansowego UNHCR oraz z innych źródeł (w tym UE). Jest to także problem społeczny, polityczny i kulturowy. Ponad 70 lat temu na terenie Libanu utworzono obozy dla Palestyńczyków, które funkcjonują do dziś. Po Arabskiej Wiośnie (2011) napłynęli do tego kraju masowo uchodźcy z Syrii i obecnie więcej niż co 8. mieszkańców tego kraju jest uchodźcą. Krajami o największej liczbie uchodźców (w dniu 31.12.2020) w stosunku do liczby mieszkańców były:

- Liban 12,9% (870 tys.),
- Jordania 6,4% (703 tys.),
- Turcja 4,4% (3652 tys.),
- Uganda 3,3% (1421 tys.),
- Sudan 2,4% (1040 tys.),
- Niemcy 1,5% (1211 tys.),
- Iran 0,9% (800 tys.),
- Etiopia 0,7% (800 tys.),
- Pakistan 0,6% (1439 tys.).

Według danych za 2022 r. Polska znalazłaby się na 2. miejscu na świecie (omawiamy to w dalszej części).

Najnowsze dane UNHCR (z dnia 16.06.2022) pokazują następującą czołówkę państw przyjmujących uchodźców według stanu na koniec 2021 r.:

- Turcja 3,8 mln,
- Kolumbia 1,8 mln (rejestruje duży napływ uchodźców z Wenezueli),
- Uganda 1,5 mln,
- Pakistan 1,5 mln,
- Niemcy 1,3 mln.

Najwięcej osób było zmuszonych szukać schronienia za granicą z następujących krajów:

- Syria 6,8 mln,
- Wenezuela 4,6 mln,
- Afganistan 2,7 mln,
- Sudan Południowy 2,4 mln,
- Mjanma (1,2 mln – głównie członkowie mniejszości etnicznej i religijnej Rohingja)¹.

II. Światowy Rok Uchodźców na znaczkach

Ogłoszenie przez ONZ Światowego Roku Uchodźców 1959/1960 skutkowało wydaniem okolicznościowych znaczków przez kilkadziesiąt państw świata. Wyłamały się z tego kraje socjalistyczne, które ze względów politycznych nie były do lat 90. sygnatariuszami Konwencji dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r.

W grudniu 1959 r., dla potrzeb poczty ONZ w Nowym Jorku, wydano dwuznaczkową emisję z motywem opiekuńczych dłoni nad osobą (uchodźcą). Jest to motyw bezpośrednio zaczerpnięty z logotypu UNHCR.

¹ Wszystkie cytowane w punkcie I dane pochodziły z oficjalnych stron internetowych UNHCR i Eurostatu (stan w dniu 19.06.2022), a niektóre dane historyczne z: *Mały słownik stosunków międzynarodowych*, WSiP, Warszawa 1996, s. 256-258 oraz *Leksykon problemów międzynarodowych i konfliktów zbrojnych*, atla 2, Wrocław 2001, s. 183-184.

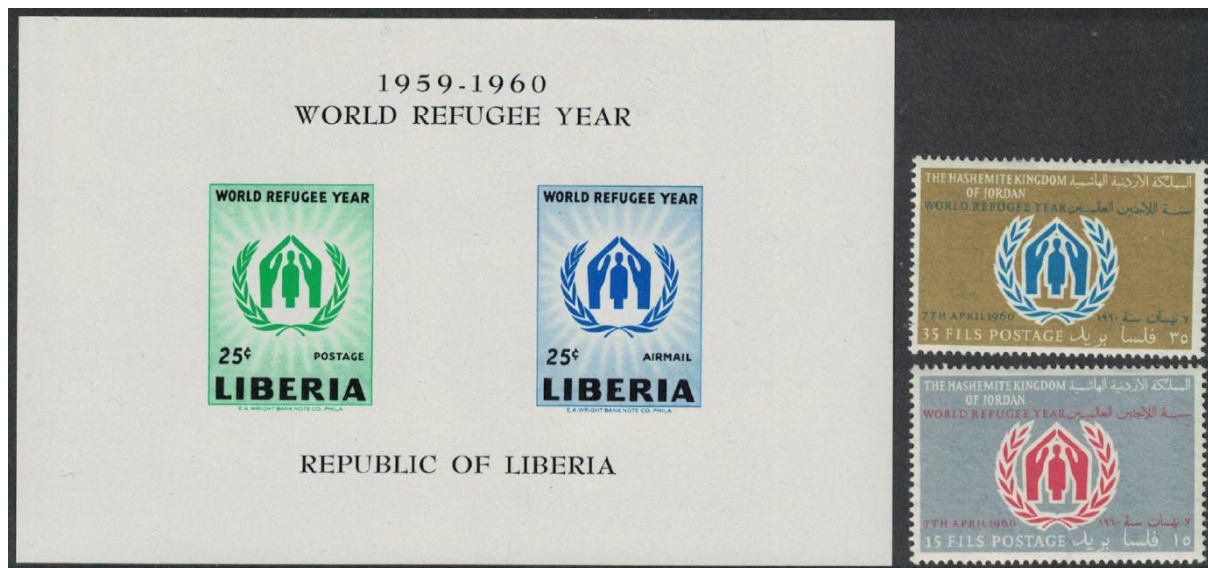
Zanim wydano znaczki, poczta ONZ stosowała już wirniki poświęcone Światowemu Rokowi Uchodźców. Wirnik – powszechna nazwa odbitki stempla maszynowego. Powtarzalność odbijania znaków dostosowana jest do standardowego rozmiaru kopert (w Polsce 157 mm). Wirniki tematyczne są walorami filatelistycznymi na równi z innymi znakami. Cenioną ich zaletą jest to, że pochodzą z obiegu pocztowego. Zbierane są na wycinkach albo w postaci całości pocztowych. Całość – koperta, list składany, karta, formularz ze znajdującymi się na nich znaczkami, stemplami, niekiedy z nalepkami, stemplami pomocniczymi, adnotacjami itp.

Wirniki okolicznościowe stosowało również wiele innych państw świata.

Bloczek Liberii i dwuznaczkowa seria Jordanii. W Jordanii w końcu lat 50. XX w. znajdowały się obozy uchodźców palestyńskich, natomiast Liberia uchodziła za oazę stabilności w Afryce i nic nie zwiastowało wojny domowej, która 30 lat później wyгнаła z kraju 1837 tys. mieszkańców.

Niektóre poczty uczły rok uchodźców emisjami prowizorycznymi wykorzystując część nakładu znaczków wydanych wcześniej.

Prowizoria – znaki pocztowe wykonane i stosowane z podjętym z góry zamiarem tymczasowości użytkowania do czasu zastąpienia ich znakami definitywnymi. Drugim typem prowizoriów są okolicznościowe wydania nadrukowe (bez zamiaru zastąpienia ich wydaniem definitywnymi), gdy brak na to czasu albo pocztę należy na użytkowaniu posiadanych zapasów. Ten drugi typ występuje w poniższych przypadkach.

Dania i Liechtenstein

Bloczek Haiti. Z tego kraju pochodziło wielu uchodźców lat 90. XX w., uciekających przed represyjnymi rządami. Konsekwencją była Misja Wsparcia ONZ na Haiti.

Wydanie prowizoryczne dotyczyło także Biura ONZ w Genewie (nie istniało jeszcze biuro w Wiedniu). Wykorzystano 2 znaczki z trzyznaczkowego wydania z 1959 r.

Przygotowano 2 koperty Pierwszego Dnia Obiegu (FDC) – jedna specjalnie zaprojektowana z wytłaczanym symbolem UNCHR, a druga z rysunkiem autorstwa poety i prozaika Jeana Cocteau (1889-1963). Wzór ten został udostępniony pocztom wielu państw na potrzeby wydań FDC z datą 7 kwietnia 1960 r.

Koperta FDC (*first day cover*) – pierwszego dnia obiegu – przeważnie ilustrowana koperta z nalepionym znaczkiem, skasowana stemplem (zwykle okolicznościowym) z datą wejścia znaczka do obiegu. Koperty FDC można na ogół wysyłać przez kilka dni bez dodatkowej opłaty.

Oryginalne projekty znaczków poświęcone uchodźcom były domeną poczt europejskich. Zwykle oficjalne logotypy były niewielkim elementem graficznym, a niektóre projekty zupełnie ich nie zawierały. Znaczki te najczęściej zawierają duży ładunek emocjonalny. Eksponowane są zwłaszcza postaci kobiet i dzieci.

Dwuznaczkowe serie wydane przez poczty Holandii, Islandii, Finlandii i Norwegii

Jeszcze bardziej przejmująca jest grafika bloczka wydanego przez Nikaragę.

Poczta francuska emituje od blisko 100 lat oprócz wydań podstawowych dodatkowo kolekcjonerskie wzory luksusowe (*épreuves de luxe*).

Poczty Luksemburga oraz Irlandii nawiązały do biblijnych uchodźców – uciezki Św. Rodziny do Egiptu.

Poczta belgijska wykorzystała na stemplu logotyp UNHCR, a na znaczkach oraz ilustracji na kopercie FDC drugi oficjalny wzór zaprojektowany na rzecz roku uchodźców.

Poczta Dominikany wydała pięcioletnią serię podstawową, a następnie tę samą serię z dopłatami na rzecz uchodźców. Dodatkowo wyemitowano bloczki zawierające obie pełne serie (zabkowaną i niezabkowaną).

Poniżej koperty FDC wydane przez Austrię i Chile (wirnik ukazuje datę po pierwszym dniu obiegu).

Motyw drzewa wyrwanego z korzeniami w wielu wydaniach staje się standardem oraz motywem wyłącznym. W dwuznaczkowej serii szwedzkiej jest tematem jednego znaczka (Szwecja wydaje zwykle znaczki z 3 typami ząbkowań, są one osobno katalogowane i wyceniane).

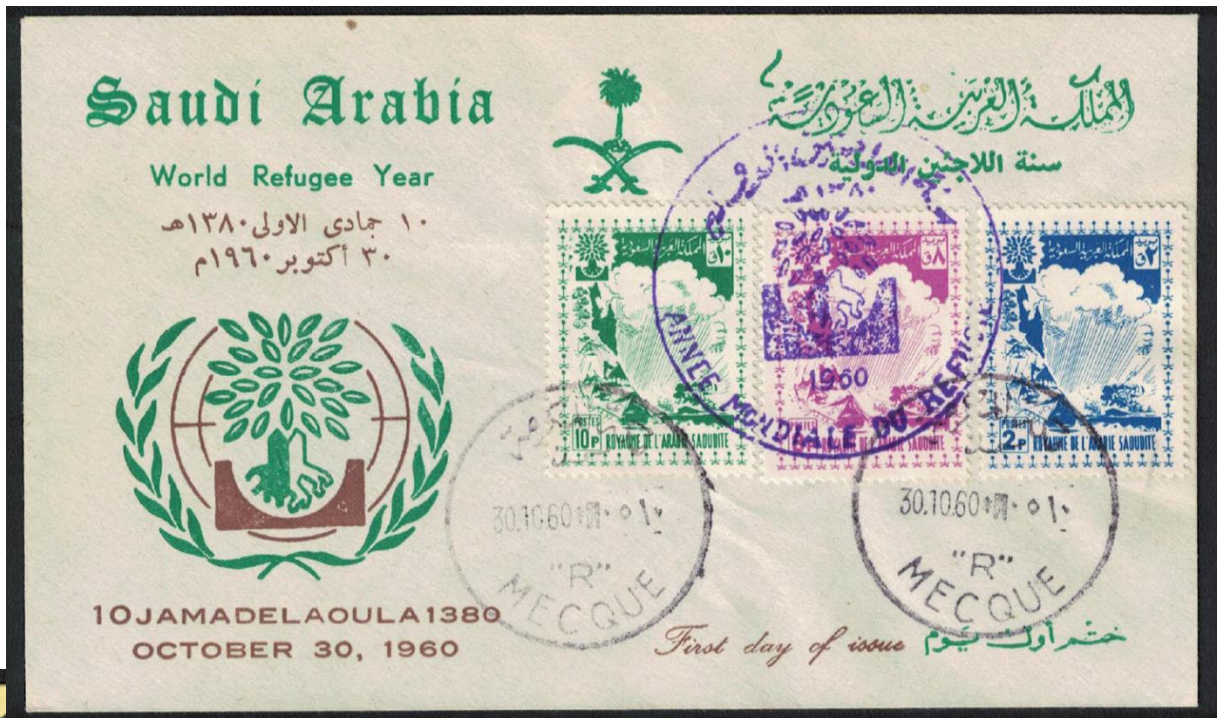
Wyrwane z korzeniami drzewo stanowiło wyłączny motyw graficzny znaczków w ponad 30 krajach świata. Poniżej przedstawiamy przykłady takich wydań z Libanu, Afganistanu, Sudanu, Libii i Surinamu. W 1960 r. tylko Liban gościł uchodźców (z Palestyny), natomiast dla pozostałych państw była to akcja ONZ nie dotycząca ich bezpośrednio. Od prawie pół wieku Afganistan jest głównym krajem generującym kolejnych uchodźców, podobnie Sudan i Sudan Południowy. Po Arabskiej Wiośnie (2011) doszło do chaosu politycznego w Libii, czego skutkiem był ułatwiony masowy napływ migrantów do Europy z obszaru subsaharyjskiego przez ten kraj oraz Morze Śródziemne (2015-2017).

To nie Dominikana wydała najwięcej znaczków w związku z rokiem uchodźców, ale sąsiednie Haiti. Poza przedstawionym uprzednio bloczkiem z okolicznościowym nadrukiem (nieząbkowanym) pojawiła się czteroznaczkowa seria ząbkowana, a następnie wprowadzono emisję definitywną z motywem drzewa, której towarzyszyły 2 rodzaje nadruków z dopłatą. Było to łącznie 20 znaczków oraz czteroznaczkowy blok (nieząbkowany). Poniżej przedstawiamy 6 z tych znaczków.

Na koniec prezentujemy koperty FDC z 3 państw azjatyckich. Wyrwane drzewo jest głównym elementem graficznym kopert, ale na znaczkach o niestandardowych rysunkach jest tylko elementem dodatkowym.

III. Uchodźcy i migranci z Ukrainy w Polsce

Nieadministracyjne źródła danych ułatwiają określenie liczby obywateli Ukrainy w Polsce

Szacuje się, że przed 24 lutego 2022 r. w Polsce przebywało 1,5 mln obywateli Ukrainy (w NSP 2021 uzyskano informacje jedynie o niewielkiej grupie 53,0 tys. osób). W zdecydowanej większości byli to migranci ekonomiczni, niemal zawsze zarobkowi. Dla części osób powodem pobytu w Polsce były studia (stanowią największą grupę studentów na polskich uczelniach), a dla innych powodem było łączenie rodzin. Wahadłowe przyjazdy do Polski i powroty do Ukrainy, a także brak kontroli granicznych przy dwukierunkowych podróżach między Polską i innymi krajami strefy Schengen utrudniają dokonywanie ocen w oparciu o ruch graniczny. Z kolei duży udział migrantów świadczących pracę nierejestrowaną utrudnia szacowanie ogólnej liczby obywateli Ukrainy pracujących w Polsce.

Od 24 lutego 2022 r. zaczęli napływać z Ukrainy uchodźcy. W świetle komunikatu Straży Granicznej z 19 czerwca od początku wojny do Polski przybyło 4166 tys. uchodźców. Administracyjne źródła danych nie pozwalają jednak na określenie dokładnej liczby obywateli Ukrainy przebywających w Polsce, gdyż:

- Straż Graniczna przedstawia dane o ruchu na granicach zewnętrznych UE (strefy Schengen):
 - część uchodźców przybyła do Polski wcześniej przekraczając granicę słowacką, węgierską, rumuńską lub innych państw,
 - powroty do Ukrainy z Polski odbywają się także przez terytorium innych państw strefy Schengen,
 - nie jest znana liczba Ukraińców, dla których Polska jest jedynie krajem tranzytowym,
- część osób przekraczających polskie granice czyni to wielokrotnie,
- wielu mężczyzn pracujących w Polsce powróciło do Ukrainy aby bronić kraju:
 - pełne statystyki ruchu granicznego Straż Graniczna publikuje co kwartał – w pierwszym kwartale 2022 r. przybyło do Polski z Ukrainy 3193 tys. cudzoziemców (o 254% więcej niż rok wcześniej), a wyjechało z Polski 916 tys. osób (o 54% więcej niż w 2021 r.), byli to głównie mężczyźni pracujący w Polsce,
 - w ujęciu netto w 1 kwartale przybyło z Ukrainy do Polski 2277 tys. cudzoziemców,
 - pełnej wartości tego salda nie można doliczać do 1,5 mln Ukraińców przebywających w Polsce przed wybuchem wojny – ze względu na opisane dwukierunkowe przepływy wewnątrz strefy Schengen,
- tylko część uchodźców złożyła wniosek o nadanie numeru PESEL,
 - według stanu na 19 czerwca wnioski o numer PESEL złożyło 1178 tys. Ukraińców,
 - wniosków prawie nie składają mężczyźni w wieku 18-60 lat, na ogólną liczbę 337 tys. mężczyzn z wnioskami tylko 6 tys. urodziło się w latach 1963-2003,
- w odróżnieniu od migrantów spoza Ukrainy starających się o uzyskanie formalnego statusu uchodźcy w krajach UE, obywatele Ukrainy nie składają takich wniosków w Polsce i w innych krajach, nie zamieszkują także w specjalnych ośrodkach dla uchodźców.

Według szacunków ONZ (UNHCR) Ukrainę od 24 lutego opuściło 7,56 mln osób. Polska jest najważniejszym krajem ich pobytu.

Najdokładniejsze dane o liczbie Ukraińców pochodzą ze źródeł nieadministracyjnych. W kwietniu 2022 r. **Unia Metropolii Polskich** (UMP) opublikowała raport o uchodźcach z Ukrainy w największych polskich miastach „*Miejska gościnność: wielki wzrost, wyzwania i szanse*”. W badaniach wykorzystano metodę geotrappingu wykorzystującą dane pochodzące z urządzeń mobilnych. Brani pod uwagę byli posiadacze smartfonów z ukraińską kartą, a w przypadku polskiej karty SIM – osoby używające języka ukraińskiego lub rosyjskiego, którzy w ciągu ostatnich 12 miesięcy odwiedzili Ukrainę. W ustaleniu szczegółowej lokalizacji brano pod uwagę logowania nocne i dzienne, określające miejsca zamieszkania i pracy, uwzględniając także ich powtarzalność (trwałość) w ciągu miesiąca w danym miejscu. Na podstawie dodatkowych źródeł informacji doszacowano liczbę innych osób, w tym dzieci do 14. roku życia (stanowią 21%). Opisana metoda pozwala na określenie ogólnej liczby Ukraińców w 12 największych polskich aglomeracjach miejskich, bez rozróżniania na uchodźców i osoby przybyłe do Polski przed wybuchem wojny. Zdecydowana większość Ukraińców w Polsce przebywa na terenie obszarów metropolitalnych.

Metody typu *Big Data* stają się w coraz szerszym zakresie formami zbierania danych stosowanymi przez statystykę publiczną w różnych krajach świata, uzupełniając informacje pozyskane ze sprawozdań, badań reprezentacyjnych oraz rejestrów urzędowych. W przyszłości mogą zastąpić znaczną część tradycyjnych form pozyskiwania informacji.

Badanie Unii Metropolii Polskich pozwoliło na ustalenie ogólnej liczby mieszkańców Polski w dniu 1 kwietnia 2022 r. Wynosiła ona 41 452 tys. i składały się na nią:

- dane GUS o ludności w dniu 31 grudnia 2020 r. – 38 265 tys. osób,
- **oszacowana liczba obywateli Ukrainy w Polsce – 3 187 tys.**

W maju zostały opublikowane wstępne wyniki NSP, które wykazały, że populacja krajowa jest mniejsza i wynosi 38 036 tys. osób. W efekcie obywatele Ukrainy stanowią 7,7% ogólnej populacji w Polsce.

Wrocław trzecim miastem w Polsce

W dużych aglomeracjach przebywa zdecydowana większość Ukraińców w Polsce. Elementami przyciągającymi są zwłaszcza warunki życia, istnienie dużej grupy rodaków mających doświadczenia z pobytu w tych miastach, więzi rodzinne i koleżeńskie, rozwinięte formy wsparcia dla uchodźców, ułatwienia administracyjne, a także możliwości znalezienia mieszkania, pracy oraz szkół dla dzieci.

Badanie wykazało różnice między pobytem nocnym i dziennym, zdeterminowane codziennymi dojazdami do miasta z peryferyjnych obszarów aglomeracji. Stanowi to poważne wyzwanie dla władz samorządowych, które muszą zapewnić świadczenie usług publicznych dla powiększonej liczby mieszkańców. Najwięcej obywateli Ukrainy znajduje się na obszarze aglomeracji:

- warszawskiej – 469,6 tys.
- śląsko-dąbrowskiej - 303,0 tys.
- wrocławskiej – 302,5 tys.
- krakowskiej – 229,9 tys.
- trójmiejskiej – 224,0 tys.
- rzeszowskiej – 152,2 tys.
- łódzkiej – 114,2 tys.
- poznańskiej – 101,5 tys.

Zwraca uwagę duża dysproporcja między aglomeracją wrocławską a podobnymi liczebnie aglomeracjami łódzką i poznańską.

Geostrapping pozwolił na precyzyjne określenie liczby Ukraińców zamieszkujących w administracyjnych granicach miast. Od lat 50. XX w. Wrocław nieustannie zajmował 4. miejsce w Polsce pod względem liczby mieszkańców, pół wieku temu ustępując drugiej wtedy Łodzi o prawie ćwierć miliona osób. W 2021 r. różnica ta zmalała do 21,4 tys., ale po doliczeniu obywateli Ukrainy Wrocław stał się 3. miastem w Polsce.

Tablica 2. Liczba mieszkańców największych miast w Polsce w tys.

Miasta	1990	2010	2021	1.04.2022 ^a	
	stan w dniu 31 grudnia			ogółem mieszkańcy	w tym obywatele Ukrainy
Warszawa	1655,7	1700,1	1795,6	2062,5	266,9
Kraków	750,5	757,7	782,1	959,7	177,6
Wrocław	643,2	630,7	642,7	830,0	187,3
Łódź	848,2	730,6	664,1	749,8	85,7
Poznań	590,1	555,6	529,4	614,0	84,6

^a Dane GUS w dniu 31 grudnia 2021 r. oraz dane dotyczące liczby obywateli Ukrainy w dniu 1 kwietnia 2022 r. zaczerpnięte z badania Unii Metropolii Polskich

Wrocław jest 2. skupiskiem obywateli Ukrainy w Polsce. Zamieszkuje ich więcej we Wrocławiu niż w Łodzi i Poznaniu razem wziętych. Precyzję danych pochodzących z badania UMP potwierdzają wyliczenia Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji szacujące liczbę mieszkańców Wrocławia na 825 tys. Szybki wzrost populacji nakłada na administrację samorządową dodatkowe obowiązki związane z dostarczeniem mediów, transportem miejskim i podmiejskim, edukacją szkolną i przedszkolną i in.

Udział Ukraińców w populacji Wrocławia wynosi prawie 23%. Odwrócenie wyliczenia wykazuje, że w wyniku napływu tej grupy cudzoziemców liczba mieszkańców miasta zwiększyła się o 29%. Zdecydowanym liderem pod względem tych wskaźników w Polsce jest Rzeszów, który przyjął 104,8 tys. osób, ich udział w populacji wyniósł 35%, co oznacza, że napływ obywateli Ukrainy spowodował wzrost populacji o ponad połowę (53%). W poniższym zestawieniu pokazano udział Ukraińców w populacji, a w nawiasach wzrost ludności w wyniku ich napływu do miasta:

Rzeszów	35%	(53%)
Gdańsk	25%	(34%)
Katowice	25%	(33%)
Wrocław	23%	(29%)
Kraków	19%	(23%)
Lublin	17%	(20%)

Nie mniej niż co 9. mieszkaniec każdego z 12 miast objętych badaniem Unii Metropolii Polskich jest Ukraińcem.

W świetle danych ONZ w końcu 2021 r. na świecie było 27,1 mln uchodźców oraz 4,6 mln osób ubiegających się o azyl. Atak Rosji na Ukrainę spowodował migrację kolejnych 7,6 mln osób, a Polska stała się głównym krajem ich pobytu. Jest to najważniejsze obecnie źródło uchodźców na świecie. Należy pamiętać, że wbrew dawnym optymistycznym przewidywaniom (po II wojnie światowej i po zakończeniu zimnej wojny) liczba konfliktów w ostatnich latach szybko się powiększa. Wojny i konflikty o średniej i dużej intensywności toczyły się w 2022 r. w 23 krajach świata zamieszkiwanych przez 850 mln mieszkańców. To potencjalne źródło dalszego narastania fali uchodźców.

OPRACOWANIE OKOLICZNOŚCIOWE

Urząd Statystyczny we Wrocławiu: p.o. Dyrektora Halina Woźniak; e-mail: sekretariatuswro@stat.gov.pl
Dolnośląski Ośrodek Badań Regionalnych: kierownik Agnieszka Ilczuk; e-mail: A.Ilczuk@stat.gov.pl
Opracowanie merytoryczne: Leszek Cybulski; e-mail: L.Cybulski@stat.gov.pl
Wszystkie fotografie (skany) znaczków dotyczą walorów filatelistycznych ze zbiorów autora.